

accidentis constitutere, vel certe concedere illam esse peculiarem speciem quantitatis, quia, licet gravitas sit qualitas, tamen non mensurat, nisi ut aliquo modo quanta est, sicut de tempore aliqui dixerunt, ut infra videbimus. Simile argumentum fieri potest de linea, quia, licet nos non utamur lineis indivisibilibus ad mensurandum, tamen cum quantitatem panni ulna mensuramus, per se non utimur nisi sola longitudine; unde illa non est proprie mensura loci; constituet ergo distinctam speciem. Ratio ergo mensuræ nullo modo distinguit species quantitatis, sed sicut in communi est proprietas generis, ita determinatis modis est proprietas singularum specierum.

Alia opinio improbat.

9. Alii ergo distinguunt de quantitate intrinseca et extrinseca, et dicunt superficiem continentem respectu locantis esse terminum intrinsecum; respectu vero locati esse extrinsecum terminum, et ita distinguunt diversas species quantitatis extrinsecæ et intrinsecæ. Et juxta hanc sententiam videntur locus et superficies distingui etiam in ratione extensionis; nam locatum quodammodo extrinsece extenditur ad extensionem loci, unde etiam illi configuratur. Sed hæc etiam distinctio non est conveniens. Nulla enim est quantitas extrinseca, si vere ac proprie de quantitate loquamur; nam per extrinsecam quantitatem nullo modo extenditur aliena substantia vel quantitas. Quod enim locatum dicitur coextendi loco, non est quia formaliter per illum extendatur, sed solum per juxtapositionem, quo modo etiam locus extenditur juxta existentiam locati, et interdum locus se accomodat seu configuratur locato potius quam e converso, ut cum aqua circumdat arborem vel columnam; unde id non provenit ex ratione loci aut locati, sed ex eo quod unum corpus est liquidum, et facile cedit, aliud vero resistit. Atque eadem ratione, esse terminum extrinsecum commune est tam locato quam loco, et non constituit propriam aliquam vel specialem rationem quantitatis, aut alicujus accidentis, nisi fortasse alicujus relationis, quia esse terminum extrinsecum non est informare vel efficere, sed vel esse juxtapositum, vel obsistere alteri, ne ultra progrediatur.

Locus non est propria quantitatis species.

10. *Duplex loci continentis consideratio.* — Dicendum ergo absolute censeo, locum non

esse peculiarem speciem quantitatis distinctam a reliquis, sed vel nullo modo pertinere ad quantitatem, vel ad summum esse proprietatem quamdam superficiem aut superficiem. Declaratur et probatur, nam dupliciter potest considerari locus: uno modo, ut aptitudine tantum continens aut locans aliud; alio modo, ut actu locans, et actu circumscribens aliud. Priori modo, quamvis in re ipsa non detur locus cum ea aptitudine sine actu, quia non datur realis locus vacuus, absolute tamen non involvit repugnantiam, et præterea potest facile secundum eam præcisam rationem a nobis considerari, quomodo vacuum definitur, esse locum vel superficiem aptam repleri corpore et illo carentem. Hoc ergo modo locus in re nihil addit superficiem, sed declarat quamdam aptitudinem, quam superficies per seipsam habet, vel si (ut volunt aliqui) de ratione loci est, ut sit superficies concava, ad summum addet quamdam figuram; in ratione tamen quantitatis nullam differentiam addere potest, aut speciem constituere. Sicut quod superficies sit apta ad recipiendam albedinem, aut ut possit esse æqualis vel inæqualis, solum dicit proprietatem superficiem, ratione distinctam. Et optimum exemplum est de veste, quæ secundum superficiem suam apta est peculiari modo circumdare et denominare vestitum, quæ aptitudo requirit quidem peculiarem figuram, nihil tamen addit ad prædicamentum quantitatis per se pertinens, sed ad summum includit vel supponit aptitudinem illam, ut quamdam proprietatem superficiem, ratione distinctam. Et pari modo, in superficie rei locatæ seu locabilis, potest considerari aptitudo quædam, ut circumscribatur loco, etiamsi actu non circumdetur extrinseca superficie, ut de ultima sphaera cœlesti dici solet. De qua aptitudine proportionaliter etiam dici poterit, requirere specialem figuram, nimirum convexam; non tamen constituere specialem rationem quantitatis, sed ad summum explicare proprietatem cujusdam superficiem ultimæ, ratione distinctam ab illa. Sic igitur aptitudine tantum consideratus locus, in ratione quantitatis solum dicere potest proprietatem quamdam ratione distinctam a superficie ultima. Dixi autem, *superficiem aut superficiem*, quia non est de ratione hujusmodi loci, ut sit una superficies continua; nam, licet arbor aut homo, partim aqua, partim aere circumdetur, unum locum habere censetur constantem ex duabus superficiem

inter se contiguas. Imo, quatenus locus debet esse immobilis, teste Aristotele, superficies variæ sibi succedentes in eadem distantia ad polos, dicuntur esse idem locus numero, quod etiam declarat, locum physicum non esse speciem quantitatis continuæ, tum quia ipse per se non postulat continuitatem, tum etiam quia nulla quantitas est illo modo immobilis.

11. Posteriori autem modo considerando locum, ut actu circumdantem, denominantem locatum, multo minus potest speciem quantitatis constituere; nam vel talis species erit quantitas corporis locantis, aut corporis locati; si locantis, non est nisi superficies, nam illa denominatio locantis nullam extensionem aut magnitudinem illi corpori addit, neque aliquid aliud ad rationem quantitatis pertinens, sed ultra explicatam aptitudinem, addit solum propinquitatem alterius corporis vel relationem ad illud. Nec vero locus ipse circumstans potest dici quantitas corporis circumdati, quia licet in eo supponat quantitatem, non tamen addit illi ullum extensionis genus, ut supra declaratum est. Unde nec formaliter illi confert effectum ullum ad quantitatem pertinentem. Quocirca, etiamsi demus, superficiem circumscribentem comparari ad corpus circumscriptum aliquo modo ut formam extrinsecam ejus, et ut sic habere rationem aliquam, quamvis impropiam, accidentis, tamen sub ea ratione non potest pertinere ad prædicamentum quantitatis. Primo, quia quantitas dicit accidens verum ac proprium, et consequenter intrinsece ac proprie inhærens; locus autem circumstans, non nisi improprie et per analogiam potest dici accidens corporis circumdati. Secundo, quia effectus formalis quantitatis, quam supra explicuimus, est primo diversus ab illo quasi effectu, vel potius denominandi modo quem habet corpus circumstans in circumscriptum. Et hoc etiam optime declarat exemplum de veste supra allatum; nam revera etiam vestit secundum ultimam superficiem, et ut sic est forma extrinseca, quæ ut sic non pertinet ad prædicamentum quantitatis, sed ad aliud. Simileque est de albedine gypsi comparata ad ipsum, vel ad parietem gypsatum; nam respectu gypsi, quod album denominat, comparatur ut forma inhærens, et ut sic est propria qualitas; respectu vero parietis, quem denominat dealbatum, comparatur ut forma adjacens, et denominans solum medio corpore adjuncto, et

ideo ut sic non pertinet ad prædicamentum quantitatis. Ad quod autem prædicamentum omnes hæc denominationes pertineant, dicemus infra explicando prædicamenta Ubi, et habitus.

Ad fundamenta contrariæ sententiæ.

12. *Aristoteles in Prædicamentis quas species assignavit quantitati.* — Ad Aristotelem ergo in Prædicamentis respondetur, ibi non examinasse exacte propriam rationem quantitatis et specierum ejus, sed eas species numerasse, quæ in aliorum ore circumferebantur, et multi satis probabiliter censeant, ibi per locum intellexisse spatium, quod antiqui putabant propriis dimensionibus plenum esse. Ad rationem autem jam responsum est, superficiem continentem consideratam ut formam extrinsecam, non pertinere ad quantitatem, nec conferre formaliter aliquam extensionem corpori circumscripto, sed vel efficiendo, vel resistendo, conferre ad terminationem ejus. Quomodo, ut dixi, etiam locatum potest ad ipsum locum comparari, et gladius dividens dici potest terminare partes divisas. Quod autem hic locus possit esse æqualis, et assumi ut mensura, non fundatur in propria ratione loci, aut formæ extrinsecæ, sed in propria ratione quantitatis et superficiem. Cujus signum est, quia etiam locatum, ratione suæ superficiem, habet quod possit esse æquale, et assumi etiam in mensuram ipsius loci, si quantitas locati notior sit, ut supra declaravimus.

SECTIO VIII.

Utrum motus aut extensio ejus propria speciem quantitatis continuæ constituat.

1. *Utrinque ratio dubitandi.* — Ratio difficultatis est, quia motus est de genere continuorum, teste Aristotele, 3 Physicor., in princip.; ergo motus est quoddam quantum continuum; ergo habet quantitatem, qua sit quantum et continuum; illa autem non est corpus, nec superficies, nec linea; ergo est distincta species quantitatis. In contrarium vero est, quia Aristoteles hoc loco 5 Metaph., c. 13, numerat motum inter quanta per accidens, quia solum est quantitas ratione magnitudinis, supra quam fit motus, ubi peculiariter videtur loqui de motu locali; proportionem autem servata, intelligendus est de omnibus. Species autem quantitatis non multiplicantur propter ea quæ

sunt quanta per accidens; alias quot essent in substantia accidentia quanta, tot multiplicandæ essent species quantitatis.

Opinio affirmans.

2. Suppono sermonem esse de motu proprie dicto, id est, successivo et continuo; nam de mutatione, quæ in instanti fit, clarum est non esse quantam, cum divisibilis non sit; de successione autem discreta nunc non agimus; spectat enim ad disputationem sequentem, ubi de quantitate discreta disseremus. De motu igitur sic sumpto est multorum opinio, licet essentialiter non sit quantus, aut quantitas, in eo tamen esse propriam quamdam quantitatem, quæ est proprietas ejus, per se secundo illi conveniens, constituens autem sub genere quantitatis peculiarem quamdam speciem distinctam a tribus enumeratis, atque etiam a tempore. Ita tenet Fonseca, lib. 5 Metaph., c. 13, quæst. 8. Et omissa priori parte negativa, de qua postea nonnihil dicemus, quia ad præsens institutum fere nihil pertinet, posterior probatur. Quia in motu est peculiaris modus continuitatis, quæ in successione distinguitur ab omni continuitate permanente. A successiva vero continuitate temporis distinguitur, quia continuitas motus solet esse magna, cum temporis est parva, et e converso; nam in celeri motu est magna continuitas motus, et parva temporis, quod contra accidit in tardo motu. Item quia continuitas temporis est mensura continuitatis motus, teste Commentat., 4 Phys., com. 119. Cujus ratio est, quia temporis successio seu continuitas invariabilis est. Et potest hæc pars posterior confirmari ex priori; nam continuitas motus est quædam proprietas ejus extra essentiam ipsius existens, et hæc univoce convenit omni motui; ergo pertinet per se ad aliquod prædicamentum; sed non pertinet nisi ad prædicamentum quantitatis, et in illo non potest reduci ad alias enumeratas species; ergo per se constituit propriam speciem. Tandem, motus habet proprias partes extensionis, nimirum mutationes partiales; habet etiam propria continuativa, quæ a philosophis vocantur *mutata esse*; ergo habet propriam continuitatem, et compositionem quantitativam distinctam a reliquis.

Contraria sententia probatur, et questio resolvitur.

3. Nihilominus dicendum censeo, motum

non esse ita per se quantum, ut ratione illius necesse sit quartam speciem quantitatis continuæ adungere; hanc existimo esse sententiam Aristotelis, qui tam in dialectica, quam in metaphysica motum dicit esse quantum per accidens. Atque ita sentiunt frequentius expositores ejus, præsertim D. Thom., 5 Metaph. Ut autem eam probem, suppono in motu duplicem intelligi posse extensionem et continuitatem: una est ex parte subjecti, quæ est propria corporaliū motuum; alia est ex parte termini seu latitudinis ejus, quæ communis est omni motui successivo, sive corporali, sive spirituali. De priori extensione et continuitate nulla est controversia, quin secundum illam motus dicatur quantus per accidens, et ideo ad eam non requiratur peculiarem speciem quantitatis, sed eam sufficienter habeat ex quantitate subjecti corporali in quo existit. Quomodo dixit Philosophus, 2 de Generat., text. 2, motum esse continuum, propter id quod movetur; et 6 Physic., text. 33, ait motum dividi secundum divisionem mobilis; totumque motum esse totius mobilis, et partem partis. Quo fit ut, sicut alia accidentia, quæ extenduntur per corpus, sunt quanta per accidens ex quantitate subjecti, ita etiam motus secundum hanc extensionem sit quantus per accidens, nam extenditur ad extensionem subjecti.

4. Unde etiam fit, ut hæc extensio non solum in motu proprie dicto, sed etiam in mutatione instantanea reperiat, ut cum illuminatio subito fit in toto corpore, vel visio in oculo, in quo habet extensionem aliquam; nam sicut lumen ipsum, vel actus videndi, ut est qualitas corporea, sunt extensa in subjecto, et quanta per accidens, ita actiones, vel mutationes, quæ in illis qualitatibus efficiendis interveniunt, habent similem extensionem in subjecto, et sunt etiam quantæ per accidens. Ex quo etiam intelligitur, licet interdum contingat, hanc extensionem motus in subjecto successive fieri, nihilominus extensionem et continuitatem ejus non pertinere ad distinctam vel peculiarem speciem quantitatis; nam etiam tunc provenit illa extensio ex quantitate subjecti, adjuncta (quoad successione) imperfectione vel voluntate agentis, quod vel non valet, vel non vult totum subjectum simul immutare, sed prius unam partem quam aliam, quia modus seu ordo agendi non potest

variare intrinsecam et propriam rationem quantitatis. Cujus etiam signum est, quod si mutatio talis sit, ut effectus, qui per eam fit, pendeat ab agente in fieri et conservari, etiamsi actio ipsa, vel mutatio in prima effectione successive extendatur per subjectum, nihilominus tota simul sic extensa conservari possit aliquo tempore in subjecto, ut manifeste patet in illuminatione; nam licet lucerna, quæ per motum applicatur, successive extendat actionem suam ad remotas partes aeris, postea simul conservat illuminationem extensam per easdem aeris partes; quod ergo inter partes illius mutationis sit ille ordo successionis vel simultatis quoad inceptionem vel durationem, per accidens est, et non oritur ex aliqua quantitate illis intrinseca, sed ex imperfectione, ut dixi, vel voluntate agentis.

5. *Motus localis, augmentatio et alteratio, in quo conveniant, et in quo differant.* — Venio ad alium extensionis modum, de quo est proprie controversia et difficultas, et ut clarius procedat demonstratio, distinguamus tres motus, quos Aristot., 7 Physic., distinguit, alterationem, scilicet, augmentatorem, et motum localem; nam inter eos est aliqua convenientia quoad radicem vel capacitatem continuationis et successionis, et aliqua etiam diversitas. Conveniunt siquidem, quia in omnibus radix successionis et continuationis est aliqua latitudo termini formalis; differunt vero, quia in augmentatione per se etiam est necessaria extensio subjecti; in alteratione vero minime; loquor enim late de alteratione pro quacumque intensione qualitatis, quæ etiam in actibus vel habitibus animæ invenitur. Motio item localis, licet, physice seu materialiter sumpta, requirat mobilis extensionem ad successionem suam, tamen absolute potest in rebus incorporeis reperiri. Et secundum totam hanc latitudinem oportet nos considerare successionem motuum, cum metaphysice et abstracte illam contemplemur. Deinde oportet accurate distinguere inter continuationem, successionemque alicujus mutationis; hæc enim duo non sunt omnino idem, nec convertuntur; potest enim mutatio aliqua esse continua, etiamsi successiva non sit, quod patet, tum in continuatione extensionis, tum etiam intensiois; nam si in momento tota superficies calefiat, sicut illa calefactio habet extensionem in superficie illa, ita etiam habet continuationem suarum partium, etiamsi

non habeat successionem. Et idem est, si calefactio ut octo (quod non repugnat) in instante fiat in aliquo subjecto; nam sicut forma illa habet gradus intensiois inter se unitos, quam unionem per proportionem ad quantitatem, continuationem appellamus, ita in illa mutatione sunt partes correspondentes gradibus formæ, et habentes inter se proportionalem unionem; sic igitur est in illa mutatione continuitas sine successione; differt ergo continuatio mutationis a successione, et ratio est clara, quia successio requirit prius et posterius in duratione; continuitas vero solum requirit unionem partium habentium terminum communem, etiamsi simul fiant.

6. At vero e contrario successio proprie sumpta, prout de illa loquimur, intrinsece includit aliquam continuationem; nam licet aliqua successio dicatur esse discreta, illa tamen proprie non est in una et eadem mutatione, sed in diversis, ex quibus una non efficitur, nisi per accidens aut consideratione nostra, ut latius dicemus disputatione sequenti, et infra, explicantes prædicamentum Quando; successio autem de qua hic agimus, est illa quæ in uno et eodem motu reperiri potest, et hæc requirit sine dubio continuationem. Nam unitas motus, teste Aristotele, 5 Phys., ex continuatione temporis maxime pendet. Consistit autem hæc continuitas in hoc, quod partes mutationis, quæ simul non fiunt, immediate et sine interruptione sibi succedant, et aliquo indivisibili termino copulentur, ita ut ante illum immediate una pars motus præcedat, et post illum alia pars immediate subsequatur; hæc ergo continuitas est de intrinseca ratione talis successionis.

7. Unde, mea sententia, valde errant, qui dicunt successionem esse de essentia motus, non vero continuationem, cum in propria successione intrinsece includatur continuatio, ut declaratum est. Item, quia non potest esse successio in communi de essentia motus, quin determinata successio sit de essentia determinati motus; est autem omnis successio, aut continua, aut discreta, sicut et motus; ergo si successio est de essentia motus, successio continua erit de essentia motus continui, qui solus est proprie unus per se. Et ideo illum tantum intelligimus nomine motus proprie sumpti, ut dictum est; eadem ergo proportionem loquendum est de successione, et continuitate successionis. An

vero talis successio sit de essentia motus, dicemus inferius, explicantes prædicamentum passionis, et ex parte etiam constabit ex his quæ nunc subjiciemus.

In continuitate intensionis nullam esse veram quantitatem.

8. His ergo positis, sigillatim probandum est, in nullo motu esse continuitatem, seu extensionem, quæ propriam et distinctam speciem quantitatis requirat. Et imprimis hoc clarius liquet in mutatione intensiva; nam in ea potest considerari continuitas partium, aut simul existentium si simul fiant, aut sibi continenter succedentium, si fiant successive. Priori modo illa continuitas non pertinet ad extensionem quantitatis, sed ad intensionem qualitatis. Unde, sicut latitudo intensiva diversi generis est ab extensiva et non pertinet ad genus quantitatis, sed reducitur ad prædicamentum et ad genus vel speciem talis qualitatis, tanquam modus ejus, vel tanquam entitativa integritas et compositio ejus, ita prorsus, et eadem proportionem, dicendum est de mutatione tendente ad intensionem illius qualitatis, et de continuatione partium ejus; nam solum est modus intrinsecus ejus, et compositio ac integritas entitativa illius, pertinens ad idem genus. Nam si mutatio illa consideretur præcise ut via quæ reducitur ad prædicamentum sui termini, ad illud etiam reducetur dicta continuitas; si vero consideretur illa mutatio in ratione actionis vel passionis, ad hæc eadem prædicamenta pertinebit dicta continuitas; nam, sicut qualitas intensa, et ejus intensio, et unio, seu continuitas graduum intensionis, ad idem genus qualitatis pertinent, ita actio vel passio intensa, et ejus intrinseca compositio et unio, seu continuitas in sua ratione, ad proprium uniuscujusque genus spectant.

9. Posteriori etiam modo sumpta hæc continuitas, etiam cum successione, non potest ad prædicamentum quantitatis pertinere; nam imprimis hæc successio non fundatur in aliqua quantitate, sed in latitudine intensiva formæ, quæ est terminus mutationis; sicut ergo illa latitudo intensiva non spectat ad genus quantitatis, ita nec successio, quæ in illa fundatur. Deinde sola latitudo intensiva formæ, licet sufficiat (ut ita dicam) ad capacitatem successionis in ejus intensione, non tamen per se ac necessario illam successionem requirit, quia, sicut plures gradus qualitatis intense possunt simul esse, ita etiam

possent simul fieri, quantum est ex parte ipsius qualitatis. Quod ergo non simul, sed successive fiant, provenit ex conditione agentis comparati ad tale passum, id est, aut ex voluntate agentis, si liberum sit, aut ex impotentia, quia non potest simul vincere totam resistantiam passi, aut ex applicatione, quia successive magis ac magis ad passum applicatur; ergo illa successio non provenit ex aliqua intrinseca quantitate talis mutationis. Patet consequentia, quia extensio proprie quantitativa includit aliquam impenetrabilitatem, vel necessariam extensionem ex vi talis quantitatis; in partibus autem hujus mutationis nulla est intrinseca quantitas, quæ reddat illas inter se impenetrabiles, aut loco, cum in eadem parte subjecti fiant, aut duratione, cum possint simul fieri quantum est ex se, et quod non ita fiant, proveniat ex conditione agentis. Unde quoad hoc eadem est ratio de successione, quæ est in mutatione ad qualitatem secundum intensionem, aut secundum extensionem partium subjecti; nam utraque accedit qualitati secundum se spectatæ, et provenit ex conditione agentis aut passi. Sicut ergo successio extensionis non provenit ex aliqua specie quantitatis, ita nec successio intensionis. Accedit tandem, quod extensio successionis non est omnino positiva, sed privationem includens; nam in hoc consistit, quod actio non simul tota fiat, sed pars post partem; in quo hæc negatio includitur, scilicet, quod quando unum fit, aliud nondum fiat, sed deinceps; hæc autem negatio non provenit ex aliqua positiva quantitate, sed ex imperfectione aut applicatione agentis, ut declaratum est. Quæ ratio generalis esse potest ad omnes successiones motuum, et ideo inferius amplius illam expendemus.

Successio augmentationis non requirit peculiarem speciem quantitatis.

10. Deinde idem facile probari potest de successione augmentationis, quatenus continua esse potest, ut nunc suppono; illa enim successio tota provenit ex subjecti extensione. Unde si præcise ac per se consideremus terminum illius mutationis, quamvis ex parte illius sit capacitas, aut non repugnantia ut successive fiat, tamen id non est per se ac simpliciter necessarium ex vi talis termini; nam sicut partes quantitatis simul sunt, ita ex parte earum non repugnat simul acquiri. Quomodo dixerunt aliqui, augmentationem

fieri discrete per mutationes instantaneas, ita ut per singulas aliqua portiuncula quantitatis simul tota acquiratur. Quod quidem non repugnaret, si aut ex parte agentis esset sufficiens virtus ad adæquate agendum in partem distantem, ac in proximam, aut si ex parte passi, seu alimenti esset inæqualis dispositio, aut resistantia in partibus distantibus ac propinquis; ita ut ratione illius inæqualitatis, compensando nimirum majorem distantiam cum minori resistantia, possint eodem tempore æqualiter disponi. Sic enim conversio alicujus certæ partis alimenti posset instante consummari, et tunc aggeneratio et accretio aliqua in instanti fieret, et ita in ea non esset extensio successiva, sed solum esset extensio continua ex parte subjecti, de qua jam ostendimus non provenire ex nova specie quantitatis, sed esse quantam per accidens ad extensionem subjecti; nam si hoc verum habet etiam in mutationibus ad qualitatem, multo magis in mutatione ad quantitatem ipsam. Igitur successiva extensio hujus mutationis etiam provenit ex conditionibus agentis et passi præter latitudinem termini, et ita eadem est ratio de tali successione, et de successione tendente ad qualitatem, sive in extensione subjecti, sive in intensione termini. Non ergo fit per se hæc extensio per propriam quantitatem, sed est per accidens, seu per aliud ex quantitate subjecti, inæqualiter applicati ad finitam virtutem naturalis agentis. Unde etiam fit ut talis extensio non proprie positiva sit, sed per admissionem privationis, quia nimirum agens, dum unum agit, non agit aliud, sed deinceps unum post aliud.

Successio motus localis non requirit peculiarem speciem quantitatis.

11. Venio ad localem motum, in quo necesse est distinguere inter motum corporum et spirituum; nam, licet in utroque possit esse extensio et continuatio successiva, longe tamen diverso modo, et ideo de illis est sigillatim dicendum. In motu enim Angeli potest esse successio continua, non ex necessitate mobilis, cum in eo non sit partium extensio, sed ex voluntate; nam cum possit esse præsens divisibili spatio, existens totus in toto, et in singulis partibus ejus, potest vel simul et unico momento adesse toti loco sibi adæquato, vel paulatim et successione continua illum acquirere. Hinc ergo facile intelligitur, illam extensionem et continuitatem

successivam, quæ in tali motu esse potest, non provenire ab aliqua vera quantitate seu quantitatis specie. Primo quidem, quia in partibus illius mutationis nihil est quod necessario illas reddat tempore impenetrabiles (ut sic dicam), seu quod ex necessitate postulet ut non simul fiant, sed successive ac continue; utroque enim modo fieri possunt pro Angeli arbitrio; ergo illa successio, quando fit, non provenit formaliter ab aliqua intrinseca quantitate successiva, sed ab extensione aliqua alterius rationis, ut statim declarabo. Sicut dicebamus supra, substantiam materialem privatam quantitate posse a Deo conservari præsentem spatio divisibili et extenso, ita ut diversæ partes ejus sint in diversis partibus spatii; quæ extensio non esset quantitativa, quia non esset per impenetrabilitatem partium, sed esset vel substantialis, seu entitativa, vel secundum solam præsentiam localem proveniente non ex intrinseca repugnantia partium, sed ex capacitate proveniente ex earum distinctione, adjuncta causa agente. Sic ergo proportionaliter intelligendum est de successione illius angelici motus.

12. Quod declaratur secundo, quia illa successio non fundatur in aliqua vera quantitate, sed in sola illa extensione, quæ est in præsentia locali Angeli, quam supra, sect. 4, diximus non esse vere quantam, quia, licet aliquo modo sit divisibilis quoad designationem, per comparisonem ad spatium divisibile, tamen neque in spatio, neque in mobili seu locato, requirit aliquam veram et realem quantitatem, neque est materiali modo divisibilis in ea quæ insunt, etc.; ergo neque successio motus tendentis ad talem præsentiam localem potest provenire ab aliqua intrinseca et vera quantitate. Quo fit ut, si proprie ac in rigore loquamur, talis motus non solum non sit quantus per se, verum etiam neque per accidens, quia ejus extensio nullo modo provenit ab aliquo per se quanto. Sicut etiam præsentia locali Angeli non est quanta per se nec per accidens, etiamsi sit aliquo modo divisibilis, ut supra declaratum est. Possunt vero lato modo hæc vocari quanta per accidens, quia eorum extensio, vel non est, vel non intelligitur a nobis sine aliqua habitudine ad quantitatem corpoream, vel saltem ad spatium aptum repleti quantitate corporea.

13. Restat dicendum de successione motus localis corporum; in eo enim apparet quæ-

dam major necessitas hujus quantitatis successivæ, quæ motui attribuitur, quia partes hujus motus ex intrinseca sua ratione habent successionem, et quasi impenetrabilitatem in duratione, eo quod ita fiunt successive, ut repugnet saltem naturaliter alio modo fieri; illa ergo intrinseca repugnantia et impenetrabilitas provenire videtur ex intrinseca et speciali quantitate successiva. Verumtamen etiam in hoc motu non est necessaria talis quantitas, quia tota illa extensio provenit a quantitate mobilis et spatii. Unde respectu motus non excedit latitudinem quanti per accidens. Quod declaratur primo ex Aristotele, locis supra citatis, dicente, motum esse quantum per accidens, ratione magnitudinis circa quam fit; unde constat, specialiter loqui de motu locali corporum. Secundo, nam motus localis corporis ideo successivus est, quia partes corporis, quod movetur, non possunt simul esse in loco proximo et remoto; sed hæc repugnantia intrinsece provenit ex quantitate corporis, et inde derivatur ad partes ipsius motus, quæ partibus mobilis adhærent, et ab eis participant illam extensionem; ergo sunt extensæ per accidens, et non per se per propriam quantitatem ad modum aliorum accidentium materialium. Tertio declaratur idem, quia intrinsecus terminus hujus motus, qui est præsentia corporis in spatio, solum est quantus per accidens, etiam si habeat suam extensionem, et quasi impenetrabilitatem suarum partium, quia totum id habet ratione quantitatis subjecti; sed motus tendens ad hunc terminum, non habet dictam extensionem successivam, nisi ratione extensionis sui termini, et magnitudinis sui subjecti; ergo illa successio non provenit ex aliqua speciali quantitate successiva ipsius motus. Tandem confirmatur hoc, argumento supra facto, quia hæc successio non est vera aliqua extensio positiva, sed consistit in quadam negatione simultaneæ existentie partium motus; nam de essentia successio- nis, ut sic, est ut una pars sit prior, et alia posterior duratione, et quod una post aliam sequatur; in hoc autem intrinsece includitur hæc negatio, scilicet, quod dum una pars fit, altera nondum sit facta, vel quæ præcessit, jam non sit. Hic ergo modus extensionis non provenit per se ab aliqua intrinseca quantitate, quæ sit species distincta a reliquis, sed provenit quasi per accidens ab ipsa magnitudine mobilis, et extensione spatii, quatenus in causa est, vel potius impedit ne

actio seu transitus mobilis per spatium simul fiat.

Argumentis oppositæ sententiæ satisfi.

14. Ad argumenta prioris sententiæ dicendum imprimis generatim est, posse quidem in motu considerari continuitatem propriam et peculiarem ipsius motus, id est, pertinentem ad propriam compositionem entitatis ejus ex propriis partibus et continuativis; inde autem non recte colligi esse in motu peculiarem aliquam speciem quantitatis; nam ut ex superioribus constat, etiam in substantia ipsa intelligitur propria continuatio substantialis, quæ non est aliud quam unio substantialium partium integrantium, quam necesse est propriis substantialibus terminis fieri. Et in qualitate quatenus extensa est in superficie vel corpore, etiam intelligitur esse propria unio, seu continuatio partium per proprios terminos, ad prædicamentum, vel speciem talis qualitatis pertinentes. Et secundum intensionem etiam intelligitur qualitas habere suam latitudinem graduum, quasi continuam propria continuitate, seu unione suorum graduum, qui sunt veluti partes divisibiles illius latitudinis, quæ suo indivisibili termino copulantur et terminantur. Hæc vero continuitates omnes non constituunt proprias species quantitatis, quia per se non habent extensionem quantitativam, aut aliquam impenetrabilitatem partium, sed tantum dicunt entitativam compositionem hujusmodi rerum; unde in unaquaque est modus, qui pertinet, vel reducitur ad speciem ejus; nam in substantia est modus substantialis intrinsece pertinens ad compositionem, vel integritatem substantiæ corporeæ, et in cæteris proportionali modo. Sic igitur motus, prout est aliquid ex natura rei distinctum ab aliis rebus, habet propriarum partium compositionem, et unionem per propria continuativa; illa tamen continuitas non est quantitas per se, sed est entitativa compositio talis entis, pertinens ad genus vel speciem ejus, qualiscumque illa sit.

15. *Tempus unde habeat esse quantum per accidens.* — Sicut autem aliæ res materiales per unionem ad quantitatem habent impenetrabilitatem partium, et extensionem quantitativam, ratione cujus dicuntur quantæ per accidens, ita etiam materialis seu corporalis motus habere potest similem extensionem a quantitate, non tamen habet illam nisi a linea, superficie et corpore; et ideo non re-

quirit propriam quantitatis speciem, magis quam aliæ res quantæ et continuæ. Nam si illa extensio sit per impenetrabilitatem partium in ordine ad spatium, evidenter provenit ex adhæsiōne ad diversas partes quantitatis corporeæ, inter se impenetrabiles naturaliter. Si vero illa extensio sit per impenetrabilitatem in ordine ad durationem, quæ proprie est successio vel negatio simultaneæ existentie, sic talis extensio, et est impropriissima impenetrabilitas, et est imperfecta valde, magisque consistens in negatione quam in positivo modo extensionis, qui quantitatem requirat; ac denique qualiscumque illa sit, a quantitate tantum ipsius magnitudinis provenit. Et ideo quomodocumque motus præter continuitatem entitativam intelligatur habere extensionem aliquam quantitativam, non minus est quantus per accidens, quam reliqua accidentia, quæ media quantitate insunt materiali substantiæ.

16. Sigillatim vero ad primam rationem respondetur negando consequentiam; nam successio motus, ut declaratum est, non requirit propriam aliquam quantitatem. Quod vero in illa ratione tangitur de distinctione temporis et motus, tractabitur sectione sequente, et latius infra circa prædicamentum Quando. Ad secundum respondetur, continuitatem motus esse intrinsecum modum entitatis ejus, qui, ut dictum est, ad illud prædicamentum reducitur, ad quod motus pertinuerit. Quod vero ibi ut certum sumitur, continuitatem, scilicet, hanc univoce reperiri in omni motu, certum non est, neque fortasse verum; nam, sicut unio, vel continuitas, quæ consideratur in qualitate intensa, et quæ reperitur in quantitate continua, non habent univocam convenientiam, sed proportionalitatem quamdam, ita continuitas, quæ est in motu alterationis, et in motu locali, non erit per univocam convenientiam, sed per proportionem. Deinde, etiamsi admittatur illa univoca convenientia, non oportet ut continuitas illa constituat proprium genus, vel speciem alicujus prædicamenti; non enim repugnat res diversorum prædicamentorum habere aliquam convenientiam univocam in aliquo modo intrinseco, vel essentiali, ut in superioribus tactum est. Ad tertium jam responsum est, concedendo habere motum in latitudine suæ entitatis propriam compositionem ex propriis partibus et continuativis, et tamen in eis non habere per se extensionem quantitativam, sed tantum per accidens

ex quantitate mobilis, vel spatii, ut declaratum est, et ideo non esse in motu aliquam quantitatem, quæ peculiarem speciem constituat.

SECTIO IX.

Utrum tempus sit per se quantitas peculiarem speciem a reliquis distinctam constituens.

1. *Ratio dubitandi pro utraque parte.* — In hac re etiam habemus dissentientes Aristotelis locos; nam in Prædicamentis, inter species quantitatis ponit tempus, ultimam sedem illi attribuens. In hoc autem loco 5 Metaph., cap. 13, tempus sicut et motum numerat inter quanta per accidens, unde sentit non constituere propriam speciem quantitatis. Rationes item pro utraque parte possunt facile adduci. Nam quod tempus sit quantitas proprie et per se, inde probari videtur, quod tempus est ens reale et per se extensum ac divisibile; ergo per se quantum; ergo per quantitatem distinctæ speciei a reliquis; nam extensio motus diversæ rationis est ab omni alia extensione. Antecedens patet, quia tempus per se et essentialiter requirit extensionem; in hoc enim differt ab omni alia duratione permanente, seu indivisibili; unde de intrinseca ratione temporis est, ut partes ejus non sint simul, habeantque propria indivisibilia instantia quibus continentur; est ergo tempus per se extensum, et consequenter per se quantum. In contrarium vero est, quia tempus non est aliud quam duratio motus; ergo, si motus non est per se quantus, ut ostensum est, nec tempus erit per se quantum, et consequenter nec propriam speciem quantitatis constituat.

Prima sententia affirmans.

2. Propter hæc diversæ sunt sententiæ. Prima simpliciter constituit tempus in propria quadam specie quantitatis, et in hac sententia explicanda, sunt duo modi diversi. Nam quidam aiunt, tam tempus, quam motum esse species quantitatis distinctas tum inter se, tum etiam a reliquis, propter argumentum superiori sectione factum, quod alia videatur extensio motus ab extensione temporis, et e converso, cum crescente una minuatur alia, et e contrario. Sed hæc sententia hoc modo exposita probari non potest; nam hæc multiplicatio specierum quantitatis nec in Aristotele habet fundamentum ullum, neque in re ipsa. Nam tempus non est nisi du-